

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА XI КЛАС
КОМПОНЕНТ ЛИТЕРАТУРА
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по литература в XI клас е насочено към диференциране и систематизиране на овладените знания и придобитите умения в предходните класове чрез практическото им приложение върху литературни творби, в които като основни се открояват общочовешките теми за родното, природата, смъртта, властта и насилието, миналото и паметта, към развиване и диференциация на уменията за тълкуване на литературен текст (съчетаващо обяснение на структурни елементи и изказване на разбран смисъл на текста) съобразно естетическите, тематично-проблемните и жанровите му характеристики и към изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с диференцирането на ценностния и проблемния контекст, в който различни като естетическа концепция текстове полагат и интерпретират общочовешки теми, и със съотнасянето на естетически оценъчни гледни точки с индивидуалния опит на учениците, а също и с познаването на отношенията автор - текст - читател и с умението за оценяване на начини на въздействие на текст.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като тематичен, ценностен, проблемен и жанров избор текстове и с овладяването на знания и умения, свързани с изразните средства на езика. Литературните компетентности може да се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя, включително и от съвременната българска литература.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване на есе и на интерпретативно съчинение, с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователски умения и творческо въображение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Определя ценности и норми, проблеми и конфликти, заложи в интерпретацията на общочовешки теми (<i>родното, природата, смъртта, властта и насилието, миналото и паметта</i>) в художествени творби, и ги съотнася помежду им.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в художествени творби ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с общочовешки теми (<i>родното, природата, смъртта, властта и насилието, миналото и паметта</i>), и аргументирано обосновава и защитава собствена позиция по тях.</p>

	<p>Свързва изучените творби от българската литература с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите, с мотивите и с основните им теми.</p> <p>Идентифицира и оценява в художествени творби специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с общочовешка тема (<i>родното, природата, смъртта, властта и насилието, миналото и паметта</i>).</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – творческа, интерактивна или по изследователски проект.</p>
ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Различава в художествени творби интерпретации на общочовешки теми (<i>родното, природата, смъртта, властта и насилието, миналото и паметта</i>) и тълкува тези интерпретации съобразно тяхната специфика.</p> <p>Разпознава жанрове на литературата.</p> <p>Тълкува художествени творби съобразно жанровете и/или родовете им характеристики.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява значението им за специфични интерпретации на общочовешка тема в художествени творби.</p> <p>Съпоставя интерпретации на една и съща общочовешка тема в художествени творби и конструира връзки между творбите.</p>
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Създава с определена комуникативна цел есе по житейски проблем, интерпретиран в една или в няколко художествени творби.</p> <p>Създава интерпретативно съчинение по проблем върху художествена творба.</p> <p>Спазва книжовните езикови норми.</p> <p>Анализира и критично оценява свои и чужди текстове според осъществяването на комуникативните им цели.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p>I. Родното I.1. „Железният светилник“ (Д. Талев)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Железният светилник“.</p> <p>Тълкува „Железният светилник“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за родното в нея.</p> <p>Описва структурирано отношенията между жанровите характеристики на „Железният светилник“ и естетически специфичната интерпретация на темата за родното в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Железният светилник“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>родното</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p>	

<p>I.2. „Бай Ганьо на гости“ (А. Константинов)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за родното в „Бай Ганьо на гости“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата. Тълкува „Бай Ганьо на гости“ съобразно естетически специфичната интерпретация на темата за родното в нея. Познава значението на понятието ирония. Разпознава иронията в „Бай Ганьо на гости“ и обяснява значението ѝ в контекста на специфичната интерпретация на темата за родното в творбата. Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Бай Ганьо на гости“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>родното</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях. Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно изследователски проект, свързан с творческата история и критическата рецепция на „Бай Ганьо“.</p>	<p>Ирония</p>
<p>I.3. „Криворазбраната цивилизация“ (Д. Войников)</p>	<p>Познава значението на понятието комедия. Разпознава жанрови характеристики на комедията, проявени в „Криворазбраната цивилизация“. Тълкува „Криворазбраната цивилизация“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за родното в нея. Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Криворазбраната цивилизация“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>родното</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях. Идентифицира и оценява в „Криворазбраната цивилизация“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>родното</i>. Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа задача, свързана с поставяне на сцена на „Криворазбраната цивилизация“.</p>	<p>Комедия</p>
<p>II. Природата II.1. „При Рилския манастир“ (Ив. Вазов)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „При Рилския манастир“. Тълкува „При Рилския манастир“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за природата в нея. Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за природата в „При Рилския манастир“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата. Описва структурирано отношенията между жанровите характеристики на „При Рилския</p>	<p>Анафора</p>

	<p>манастир“ и естетически специфичната интерпретация на темата за природата в творбата.</p> <p>Познава значението на понятието анафора.</p> <p>Разпознава анафората в „При Рилския манастир“ и обяснява значението ѝ в контекста на специфичната интерпретация на темата за природата в творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява в „При Рилския манастир“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>природата</i>.</p>	
<p>II.2. „Спи езерото“ (П. П. Славейков)</p>	<p>Познава значението на понятието лирическа миниатюра.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на лирическата миниатюра, проявени в „Спи езерото“.</p> <p>Тълкува „Спи езерото“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за природата в нея.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Спи езерото“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>природата</i>.</p>	<p>Лирическа миниатюра</p>
<p>II.3. „Градушка“ (П. Яворов)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Градушка“.</p> <p>Тълкува „Градушка“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за природата в нея.</p> <p>Познава значението на понятието метафора.</p> <p>Идентифицира звукопис в „Градушка“ и обяснява значението му в контекста на специфичната интерпретация на темата за природата в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Градушка“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>природата</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Градушка“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>природата</i>.</p>	<p>Звукопис</p>
<p>III. Смъртта III.1. „До моето първо либе“ (Хр. Ботев)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за смъртта в „До моето първо либе“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „До моето първо либе“.</p> <p>Тълкува „До моето първо либе“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за смъртта в нея.</p> <p>Идентифицира метафори в „До моето първо либе“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за смъртта в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „До моето първо либе“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани със <i>смъртта</i>, аргументирано</p>	

	<p>обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „До моето първо либе“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана със <i>смъртта</i>.</p>	
<p>III.2. „Новото гробище над Сливница“ (Ив. Вазов)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за смъртта в „Новото гробище над Сливница“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Новото гробище над Сливница“.</p> <p>Тълкува „Новото гробище над Сливница“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за смъртта в нея.</p> <p>Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Новото гробище над Сливница“ и естетически специфичната интерпретация на темата за смъртта в творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Новото гробище над Сливница“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана със <i>смъртта</i>.</p>	
<p>III.3. „Сватба“ (Н. Фурнаджиев)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за смъртта в „Сватба“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Сватба“.</p> <p>Тълкува „Сватба“ съобразно родовите и жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за смъртта в нея.</p> <p>Идентифицира метафори в „Сватба“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за смъртта в творбата.</p> <p>Познава значението на понятието междутекстовост.</p> <p>Конструира междутекстови връзки между „До моето първо либе“ и „Сватба“.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Сватба“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани със <i>смъртта</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Сватба“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана със <i>смъртта</i>.</p>	<p>Междутекстовост</p>
<p>IV. Властта и насилието IV.1. „Борба“ (Хр. Ботев)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за властта и насилието в „Борба“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Борба“.</p>	

	<p>Тълкува „Борба“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за властта и насилието в нея.</p> <p>Познава значението на понятието оксиморон.</p> <p>Идентифицира метафори и оксиморони в „Борба“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за властта и насилието в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Борба“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>властта и насилието</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Борба“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>властта и насилието</i>.</p>	
<p>IV.2. „Андрешко“ (Елин Пелин)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за властта и насилието в „Андрешко“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Андрешко“.</p> <p>Тълкува „Андрешко“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за властта и насилието в нея.</p> <p>Идентифицира персонажната система и метафори в „Андрешко“ и обяснява значението им в контекста на естетически специфичната интерпретация на темата за властта и насилието в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Андрешко“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>властта и насилието</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна интерактивна задача, свързана с организиране и провеждане на дебат за <i>властта и насилието</i>.</p>	
<p>IV.3. „Приказка за стълбата“ (Хр. Смирненски)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за властта и насилието в „Приказка за стълбата“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Тълкува „Приказка за стълбата“ съобразно естетически специфичната интерпретация на темата за властта и насилието в нея.</p> <p>Идентифицира персонажната система и метафори в „Приказка за стълбата“ и обяснява значението им в контекста на естетически специфичната интерпретация на темата за властта и насилието в творбата.</p>	

	<p>Съпоставя интерпретациите на темата за властта и насилието в „Борба“ и в „Приказка за стълбата“ и обяснява сходства и различия помежду им чрез спецификата на естетическите концепции на двете творби.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Приказка за стълбата“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>властта и насилието</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p>	
<p>V. Миналото и паметта V.1. „Паисий“ (Ив. Вазов)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на одата и на поемата, проявени в „Паисий“.</p> <p>Тълкува „Паисий“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в нея.</p> <p>Идентифицира сравнения, метафори, метонимии в „Паисий“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в творбата.</p> <p>Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Паисий“ и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Паисий“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с миналото и паметта, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Паисий“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с миналото и паметта.</p>	
<p>V.2. „Нощ“ (П. Яворов)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Нощ“.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Нощ“.</p> <p>Тълкува „Нощ“ съобразно родовите и жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в нея.</p> <p>Идентифицира символи, метафори, метонимии в „Нощ“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в творбата.</p> <p>Съпоставя интерпретациите на темата за миналото и паметта в „Паисий“ и в „Нощ“ и обяснява сходства и различия помежду им чрез спецификата на естетическите концепции на двете творби.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Нощ“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с миналото и паметта, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Нощ“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с миналото и паметта.</p>	
<p>V.3. „История“ (Н. Вапцаров)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „История“.</p> <p>Тълкува „История“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в нея.</p>	

	<p>Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „История“ и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в творбата.</p> <p>Съпоставя интерпретациите на темата за миналото и паметта в „Паисий“ и в „История“ и обяснява сходства и различия помежду им чрез спецификата на естетическите концепции на двете творби.</p> <p>Идентифицира и оценява в „История“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с миналото и паметта.</p>	
--	---	--

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента *ЛИТЕРАТУРА* се предвиждат 18 часа върху следните теми:

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p>Есе по житейски проблем, интерпретиран в една или в няколко художествени творби.</p>	<p>Познава особеностите на есето.</p> <p>Създава есе по житейски проблем, интерпретиран в една или няколко художествени творби.</p> <p>Спазва книжовните езикови норми.</p> <p>Анализира и критично оценява свои или чужди есета по житейски проблем.</p>	
<p>Интерпретативно съчинение по проблем върху художествена творба.</p>	<p>Познава особеностите на интерпретативното съчинение.</p> <p>Създава интерпретативно съчинение по проблем върху една художествена творба.</p> <p>Спазва книжовните езикови норми.</p> <p>Анализира и критично оценява свои и чужди интерпретативни съчинения по проблем върху литературен текст.</p>	

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в XI клас е 108 часа – 54 часа за български език (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности) и 54 часа за литература (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности).

Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в XI клас е 3 часа – 1,5 часа за български език (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности) и 1,5 часа за литература (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности).

Препоръчително разпределение на часовете в компонента ЛИТЕРАТУРА:

За нови знания	38 %
За упражнения	39 %
За преговор	6 %
За обобщение	6 %
За контролни и за класни работи	11 %

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и на годишна оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60 %
Оценки от контролни и от класни работи	20%
Оценки от други участия (работа в часовете, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	20 %

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	Създаване на писмени и устни текстове, съобразени с книжовните езикови норми. Извличане и обработване на информация от текстове в съответствие с книжовните езикови норми.

Умения за общуване на чужди езици	<p>Превод от и/или на чужд език на (откъси от) литературни текстове, интерпретиращи темите за <i>родното, природата, смъртта, властта и насилието, миналото и паметта</i>.</p> <p>Съпоставяне на изучените в часовете по литература текстове с текстове, изучени в часовете по чужд език, въз основа на обща принадлежност към естетическо направление или жанр.</p>
Дигитална компетентност	<p>Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна интерактивна, творческа и/или по изследователски проект задача.</p> <p>Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна интерактивна, творческа и/или по изследователски проект задача.</p>
Умения за учене	<p>Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.</p>
Социални и граждански компетентности	<p>Съпоставяне и различаване на литературни и исторически повествования за всекидневния живот.</p> <p>Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на общочовешки теми.</p>
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	<p>Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален.</p> <p>Избиране на готови или изработване на оригинални визуални и/или музикални илюстрации към текст.</p>